

A pedagógusok jogai

A jogok sokfélesége

A közalkalmazotti jogviszony sok jogosultságot hordoz. Így meghatározza a *pedagógusok jogait* is. A *közoktatási törvény 19. §-a* szerint a *pedagógust* munkakörével összefüggésben *megilleti az a jog*, hogy

- a személyét, mint a pedagógus közösség tagját megbecsüljék, emberi méltóságát és személyiségi jogait tiszteletben tartsák, nevelői-oktatói tevékenységét értékeljék és elismerjék,
- a helyi tanterv alapján, a szakmai munkaközösség véleményének kikérésével megválassza az alkalmazott tankönyveket, tanulmányi segédleteket, taneszközöket,
- irányítsa és értékelje a gyermekek, tanulók munkáját, minősítse a tanulók teljesítményét,
- hozzájusson a munkájához szükséges ismeretekhez, továbbá
- a nevelőtestület tagjaként részt vegyen a nevelési-oktatási intézmény nevelési, illetve pedagógiai programjának tervezésében és értékelésében, gyakorolja a nevelőtestület tagjait megillető jogokat,
- szakmai ismereteit, tudását szervezett továbbképzésben való részvétel útján gyarapítsa, részt vegyen pedagógiai kísérletekben, tudományos kutatómunkában,
- szakmai egyesületek, kamarák tagjaként vagy képviselőjeként részt vegyen helyi, regionális és országos közoktatással foglalkozó testületek munkájában.

Jogszabály módosítás eredményeként bővült a jogok köre. Ennek értelmében, az a munkavállaló, akit munkaviszonyban, közalkalmazotti jogviszonyban pedagógus munkakörben foglalkoztatnak, illetve pedagógus munkakörből helyezték nyugállományba, megilleti az a jog, hogy az állami szervek és a helyi önkormányzatok által fenntartott könyvtárakat, múzeumokat és kiállítótermeket ingyen látogasson. Ezt a jogosultságot a munkáltató (nyugdíjas pedagógus esetében az utolsó munkáltató) által kiállított okirattal kell igazolni.

A pedagógust megilleti továbbá az a jog, hogy évente – a jogszabályban meghatározottak szerint – hozzájárulást vegyen igénybe szakirodalom (könyv, tankönyv, szakirodalom, elektronikus ismerethordozók) vásárlásához, illetve könyvtári beiratkozáshoz.

A pedagógust megillető széles körű jogoknak van egy speciális, kötelezettséget meghatározó tényezője. A pedagógus és a tanuló együtt-tevékenységéből, együttes munkájából következően az a tartalmi kritérium érvényesül, hogy a tanuló teljesítményének minősítése egyben a pedagógust is minősíti. Nem tesz meg mindent a gyermek tudásának megszerzése érdekében az a pedagógus, aki csupán leadja az órát. A pedagógus nem tekinthet el a tananyag *megtanításának* feladatától. Ennek legkézenfekvőbb kontrollja a számonkérés. Ha a tanulók meghatározott részének tananyag ismerete nem éri el a szükséges mértéket, akkor a pedagógus nem haladhat tovább anélkül, hogy a saját tevékenységét, munkája hatékonyságát is ne értékelje.

A törvény módosítása értelmében, a pedagógus, valamint a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott az óvodai nevelőmunka, illetve az iskolai és kollégiumi nevelő és oktató munka, valamint a pedagógiai szakszolgálat ellátása során a gyermekkel, tanulókkal összefüggő tevékenységével kapcsolatban a büntetőjogi védelem szempontjából közfeladatot ellátó személy.

A pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy a helyi tanterv alapján, a szakmai munkaközösség véleményének kikérésével megválassza az alkalmazott tankönyveket, tanulmányi segédleteket, taneszközöket, ruházati és más felszereléseket.

A joghoz a törvény azonban kötelezettséget is meghatároz. Ennek értelmében a pedagógus nem választhat olyan tankönyvet, amelynek igénybevétele az az iskolai tankönyvrendelés és tankönyvellátás jogszabályban meghatározott rendje szerint nem biztosítható valamennyi tanulónak. A pedagógus /a minőség, típus és ár megjelölése nélkül/ olyan ruházati vagy más felszerelés beszerzését kérheti a tanulótól, amely nélkülözhetetlen az általa tartott tanórai foglalkozáson való részvételhez, illetve a tanított tananyag elsajátításához, és amelyet a tanórai foglalkozáson egyidejűleg minden tanulónak rendszeresen alkalmaznia kell. Az e körbe nem tartozó felszerelések biztosítása az iskola feladata.

Tanítási év közben a meglévő tankönyvek, tanulmányi segédletek, taneszközök, ruházati és más felszerelések beszerzésére vonatkozó döntés nem változtatható meg, ha abból a szülőre fizetési kötelezettség hárul.

Az iskolaszék - annak hiányában az iskolai szülői szervezet /közösség/ és az iskolai diákönkormányzat – ruházati és más felszerelések megvételével kapcsolatosan a szülőkre háruló kiadások tekintetében korlátozásokat állapíthat meg. A korlátozás

nem járhat azzal a következménnyel, hogy kizárja az említett ruházati és más felszerelések megvételét.

A pedagógus megbecsülésre való igény és jog kettősséget hordoz: az emberi méltóságból eredően minden embert megillet a tisztelet és megbecsülés. A pedagógusi minőségben megnyilvánuló megbecsülésre való jog azt a követelményt is magában hordozza, hogy a pedagógusnak méltónak kell lennie erre a megkülönböztetett értékelésre.

A jogok önmagukban nem érvényesülnek, csak a *kötelezettségekkel együtt*. Így, egy viszonylatnak a két pólusán működő, egymáshoz tartozó kategóriák, a jogok és kötelezettségek egységet alkotnak.

Módosítás eredményeként került a törvénybe a pedagógusnak az az alapvető *feladata* a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, oktatása. Kötelessége, hogy

- a nevelői, oktatói tevékenysége keretében gondoskodik a gyermek, a tanuló testi épségének megóvásáról, erkölcsi védelméről, a személyiségének fejlődéséről, továbbá, hogy az ismereteket tárgyilagosan és többoldalúan közvetítse,
- a gyermek, a tanuló életkorának, fejlettségének figyelembevételével elsajátíttassa a közösségi együttműködés magatartási szabályait, és törekedjék azok betartására,
- a gyermekek, a tanulók, a szülők emberi méltóságát és jogait tiszteletben tartsa.

A 2003. évi törvénymódosítás – amely 2004. szeptember 1-jén lép hatályba – élénk figyelmet váltott ki az érintettek közül. Eszerint a munkáltató elrendelheti, hogy a *pedagógus* – a rendes munkaidőn belül – a munkakörére, beosztására *la* törvényben vagy megállapodásban megállapított/ kötelező órájánál *többet tanítson*, ha erre a nevelő és oktató munka zavartalan megszervezése érdekében szükség van. Az ily módon teljesített kötelező óráért a munkáltató óradíjat köteles fizetni. Az elrendelhető tanítási órák száma – a kormányrendeletben meghatározott kivétellel – egy tanítási napon a kettő, egy tanítási héten a hat tanítási órát nem haladhatja meg. Az óradíj összege nem lehet kevesebb a Munka Törvénykönyve rendkívüli munkaidőben végzett munkáért járó díjazás megállapítására vonatkozó rendelkezései alapján számítható óradíj összegénél. A kormányrendeletben állapítja meg a kötelezőórát meghaladó tanítás elrendelésének feltételeit valamint az óradíj megállapításának szabályait.

Ennek a rendelkezésnek első részében nem szabályozott pedagógus-munkakörben történő foglalkoztatás esetén a pedagógus heti kötelező órája óvodában megegyezik az óvodapedagógus kötelező órájával, iskolában és kollégiumban pedig a szociálpedagógus heti kötelező órájával.

Abban az esetben azonban, ha – munkakörébe nem tartozó feladatként – a vezető beosztású pedagógus másik, alacsonyabb kötelező óraszámú vezető beosztás feladatait, illetve a beosztott pedagógus vezető beosztás feladatait látja el, s ennek ideje eléri az öt munkanapot, a kötelező óráját az ellátott vezető beosztásra meghatározott kötelező óraszám alapján kell megállapítani.

Szintén a 2003. évi törvény módosítás nagy társadalmi érdeklődést váltott ki, megosztva a közvéleményt. A törvény 2. számú melléklete, az Adatkezelés a közoktatási intézményekben fejezete bújtatja meg ezt a különleges rendelkezést. Ennek értelmében, a pedagógust és a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottat *titoktartási kötelezettség* terheli a gyermekkel, a tanulóval és családjával kapcsolatos minden olyan tény, adatot, információt illetően, amelyről a hivatásának ellátása során szerzett tudomást. E kötelezettség független a foglalkoztatási jogviszony fennállásától, és annak megszűnése után, határidő nélkül fennmarad. A titoktartási kötelezettség nem vonatkozik arra az esetre, ha alóla a szülővel történő közlés tekintetében a tanuló és a szülő közösen a tanuló, másokkal való közlés tekintetében a tanuló, másokkal történő közlés tekintetében a tanuló és a szülő közösen, mindkét esetben írásban felmentést adott. A tanuló írásbeli hozzájárulásának hiányában sem minősül a titoktartási kötelezettség megszegésének a cselekvőképtelen kiskorú szülőjének tájékoztatása, ha az a konkrét tény, adat, információ átadása nélkül, és azt követően történik, hogy a pedagógus, illetve a nevelő a nevelő és oktató munkát segítő alkalmazott meggyőződött arról, hogy a tanulót ezzel nem hozza hátrányos helyzetbe. A titoktartási kötelezettség nem terjed ki a nevelőtestületi értekezletre, a nevelőtestület tagjainak egymás közötti, a gyermek, tanuló érdekében végzett megbeszélésre. A titoktartási kötelezettség nem terjed ki azokra az adatokra, amelyek a törvény alapján kezelhetők és továbbíthatók. A titoktartási kötelezettség kiterjed azokra is, akik részt vesznek a nevelőtestület ülésén.

A közoktatási intézmények a gyermekek, tanulók személyes adatait csak pedagógiai célból, pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs feladatok ellátása céljából gyermek- és ifjúságvédelmi célból, iskola-egészségügyi célból, az törvényben meghatározott nyilvántartások vezetése céljából, már folyamatban lévő büntető eljárásban, szabálysértési eljárásban a büntethetőség és a felelősségre vonás mértékének megállapítása céljából, e célnak megfelelő mértékben, célhoz kötötten kezelhetik.

A pedagógus, illetve a nevelő és oktató munkát segítő alkalmazott, az óvoda vezetője, iskola igazgatója útján – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényre is tekintettel – köteles az illetékes gyermekjóléti szolgálatot haladéktalanul értesíteni, ha megítélése szerint a gyermek, a kiskorú tanuló /más vagy saját magatartása miatt/ súlyos veszélyhelyzetbe kerülhet vagy került. Ebben a helyzetben az adattovábbításhoz az érintett, illetve az adatokkal kapcsolatosan egyébként rendelkezésre jogosult beleegyezése nem szükséges.

A közoktatási intézmények az alkalmazottak személyes adatait csak a foglalkoztatással, juttatások, kedvezmények, kötelezettségek megállapításával és teljesítésével, állampolgári jogok és kötelezettségek teljesítésével kapcsolatosan, nemzetbiztonsági okokból, a törvényben meghatározott nyilvántartások kezelése céljából, a célnak megfelelő mértékben, célhoz kötötten kezelhetik.

Adattovábbításra a közoktatási intézmény vezetője és – a meghatalmazás keretei között – az általa meghatalmazott vezető vagy más alkalmazott jogosult.

Az iratkezelési szabályzatban, ha ilyen készítése nem kötelező, a közoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatának mellékleteként kiadott adatkezelési szabályzatban kell meghatározni az adatkezelés és –továbbítás intézményi rendjét. Az adatkezelés időtartama nem haladhatja meg az irattári őrzési időt. Az adatkezelési szabályzat elkészítésénél, illetve módosításánál nevelési-oktatási intézményben a szülői szervezetet /közösséget/ és az iskolai, kollégiumi diákönkormányzatot egyetértési jog illeti meg.

Önkéntes adatszolgáltatás esetén a tanulót, kiskorú tanuló esetében a szülőt is tájékoztatni kell arról, hogy az adatszolgáltatásban való részvétel nem kötelező. Kiskorú tanulónak az önkéntes adatszolgáltatásba történő bevonásához be kell szerezni a szülő engedélyét.

A jogok és kötelezettségek egysége

a) A jogok és kötelezettségek rendszerint együtt érvényesülnek és igen szorosan összefonódnak. Egységük megtapasztalható a mindennapi életben. Nem úgy oszlanak meg, hogy az egyik embernek csak jogai és a másiknak csak kötelezettségei vannak, hanem a társadalmi együttélés szabályai szerint minden embernek a jogai mellett vannak kötelezettségei is. Pl. a pedagógust megilleti a megbecsülés *joga*, továbbá, hogy személyiségi jogait tiszteletben tartás. Ugyanakkor a pedagógusnak *kötelessége* a tanulók emberi méltóságának és jogainak tiszteletben tartása. Ezen a példán is keresztül érzékelhető, hogy az ember jogai és kötelezettségi viszonyossági alapon érvényesüljenek.

b) Másik megközelítésben, a jogok és kötelességek úgy kapcsolódnak egymáshoz, hogy ami az egyik embernek joga, az a másiknak kötelessége. Maradjunk példánkkal a pedagógust megillető megbecsülés körében: míg a *pedagógusnak joga* van a megbecsülésre, a személyiségi jogainak tiszteletben tartására, a *tanulónak kötelessége* az iskola, a kollégium vezetői, tanárai, alkalmazottai, továbbá tanulótársai emberi méltóságának és jogainak tiszteletben tartása.

c) A jogok és kötelezettségek gyakran több személy részéről, több irányú kötelezettséget jelentenek egy harmadik személy vagy személyek érdekében. A gyermek érdekében például a pedagógus kötelessége, hogy a szülőket és a tanulókat az őket érintő kérdésekről rendszeresen tájékoztassa, a szülőt figyelmeztesse, ha a gyermek fejlődésének elősegítése érdekében intézkedést tart szükségesnek. A szülőnek szintén kötelessége, hogy rendszeres kapcsolatot tartson a gyermekével foglalkozó pedagógussal.

Az emberek egymáshoz való viszonya rendszerint kétpólusú ember/társ/i és jogi viszony. Az iskolai élet, az iskola rendje ettől eltérő helyzetet tükröz. A pedagógusnak nem csak a diákokkal, hanem a szülőkkel is kapcsolata van.

A tanár és a diák egymáshoz való /jogi/viszonya

Az iskolai élet, az osztályteremben folyó tevékenység, az azonos cél érdekében végzett munka olyan szoros kapcsolatot hoz létre, hogy annak törvényi szabályozása is fontossá vált. A tanár-diák egymáshoz való viszonya olyan tartalmi meghatározás, a nevelésnek, oktatásnak olyan fontos eleme, hogy a közoktatási törvény rendelkezik róla a következőképpen:

– az óvoda, az iskola felelős a gyermek, a tanuló testi, szellemi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődéséért, gyermek-, tanulói közösség kialakulásáért és fejlődéséért.

Ennek érdekében

- a gyermek, a tanuló személyiségének fejlesztésében, képességeinek kibontakoztatásában együttműködik a szülőkkel,
- a gyermekközösség, tanulóközösség kialakítása fejlesztése során a szülők közösségével együttműködve végzi nevelő-oktató munkáját,
- felkészíti a tanulót a családi életre, a családtervezésre (Ktv. 2. § (4) bek.).

A közoktatási törvényben kiemelt szerepet kap az iskolára bízott tanulók biztonsága.

Az intézménynek *gondoskodnia* kell:

- a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről,
- a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről,
- a tanuló– és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről,
- a gyermekek és tanulók rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséről (Ktv. 41. § (1/-5) bek.)

A pedagógus, a tanuló és a szülők viszonya

A pedagógus és a gyermek, valamint a pedagógus és a szülő közötti viszonyt elsődlegesen az a biológiai tény határozza meg, hogy a gyermek, tanuló fejlődési stádiumának megfelelően gondolkodásban, érettségben, ebből következően cselekedeteiben nem éri el a felnőttek mentális szintjét, nem képes felelősségteljes döntésekre. Ez annyira meghatározó tényező, hogy a törvényalkotók ezt a kritériumot nemcsak fontosnak tartották, hanem jogszabály szintjén rendezték. Általános és elsődleges szabály, hogy a gyermek tizennyolc éves koráig *kiskorú*. A Polgári

Törvénykönyv (Ptk.) kimondja, hogy

a). cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét nem töltötte be (Ptk. 15. §.). A cselekvőképtelen személy jognyilatkozata semmis, nevében törvényes képviselője (szülő, gyám) jár el (Ptk. 18. § (1) bek.).

b). Korlátozottan cselekvőképes az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét már meghaladta, de a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be (Ptk. 12. § (1) bek.). A korlátozottan cselekvőképes kiskorú jognyilatkozatának érvényességéhez a törvényes képviselőjének előzetes beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges (Ptk. 14. § (1) bek.). A jogszabály megengedi, hogy a korlátozottan cselekvőképes személy a törvényes képviselőjének közreműködése nélkül is „eljárhasson”: tevékenykedjen, ügyeit intézze a jogszabályban meghatározott esetekben. Így például: megkötheti a mindennapos csekély jelentőségű szerződéseket (újságot, tízórait vásárol, könyvet kölcsönöz stb), rendelkezik a munkával szerzett keresményével stb.

c) cselekvőképes az a személy, aki betöltötte a tizennyolcadik életévét. Maga jár el a saját nevében, tehet jognyilatkozatokat, köthet szerződéseket (Ptk. 11. § (1/-2) bek.). (Ebben a megközelítésben nem esett szó azokról a személyekről, akiket a bíróság elmeállapotuk miatt gondnokság alá helyez.)

Erre az áttekintésre, a jog egyéb területére való kitekintésre azért volt szükség, mert ennek alapján történik a kiskorúak jogi státuszának rendezése.

A pedagógus – a törvény rendelkezése értelmében – kötelessége, hogy a nevelő és oktató tevékenysége során figyelembe vegye a tanuló egyéni képességeit, tehetségét, fejlődésének ütemét, szociókulturális helyzetét és fejlettségét, fogyatékosságát. Szükséges, hogy segítse a gyermek, a tanuló képességének, tehetségének kibontakoztatást, vagy bármely okból hátrányos helyzetű tanuló felzárkóztatását.

Hozzá tartozik ehhez a sokirányú feladatellátáshoz, hogy a szülők az óvodában, iskolában, kollégiumban jogaik érvényesítése és kötelességük teljesítése érdekében *szülői szervezetet* (közösséget) hozhatnak létre.

A szakmai munkaközösségek

A törvény biztosítja azt a lehetőséget, hogy az oktatási intézmény pedagógusai szakmai munkaközösségeket hozzanak létre. A munkaközösség szakmai, módszertani kérdésekben segítséget ad a nevelési-oktatási intézményben folyó nevelő és oktató munka tervezéséhez, szervezéséhez, ellenőrzéséhez. A pedagógusok kezdeményezésére intézmények közötti munkaközösség is létrehozható.

Az óvodában, iskolában, kollégiumban az azonos feladatok ellátására, illetve tantárgyanként vagy műveltségi területenként egy szakmai munkaközösség hozható létre. (Ktv.58. §).

Az intézményvezető

Az intézményvezetői státusz

A módosított közoktatási törvény értelmében, a nevelési-oktatási intézményben az intézményvezetői megbízás feltétele:

- az adott nevelési-oktatási intézményben pedagógus munkakör betöltéséhez szükséges, a törvényben meghatározott, felsőfokú iskolai végzettség és szakképzettség, továbbá pedagógus szakvizsga, középiskolában –ha másként nem rendelkezik a törvény – egyetemi szintű tanári végzettség és szakképzettség, továbbá pedagógus szakvizsga,
- másodszor és további alkalommal történő megbízás esetén a pedagógus – szakvizsga keretében szerzett intézményvezetői szakképzettség,
- legalább öt év pedagógus munkakörben szerzett szakmai gyakorlat /ettől a törvényben meghatározott esetben el lehet térni/,
- a nevelési-oktatási intézményben pedagógus munkakörben fennálló, határozatlan időre szóló alkalmazás, illetve a megbízással egyidejűleg pedagógus munkakörben történő, határozatlan időre szóló alkalmazás.

A nevelőtestület és az intézményvezető közötti viszony

A közoktatási törvényben meghatározott feladatok megkívánják, az intézmény sajátosságaiból adódik, hogy az egymás közötti viszonyt szabályozni szükséges. Ezt is a *közoktatási törvény* (54. §) határozza meg. Ennek értelmében az intézményvezető gyakorolja a munkáltatói jogokat, tehát az intézményvezető (és nem az önkormányzat) végzi a közalkalmazotti besorolást. Igaz, az önkormányzati iskolákban a besorolás fedezetéül szolgáló pénzösszeget az önkormányzat biztosítja.

Az intézmény vezetőjének a *tevékenységét és felelősségét* a törvény határozza meg. Eszerint a vezető felelős az intézmény szakszerű és törvényes működéséért, a takarékos gazdálkodásért és dönt a működésével kapcsolatban minden olyan ügyben, amelyet jogszabály vagy kollektív szerződés nem utal más hatáskörébe.

Persze, az iskolát érintő minden intézkedés, döntés kihat a pedagógusra, így a kapcsolatuk szükségszerűen szoros. A törvény előírja, hogy az alkalmazottak foglalkoztatására, élet- és munkakörülményeire vonatkozó kérdések tekintetében az intézmény vezetője jogkörét a jogszabályban írt egyeztetési kötelezettség megtartásával gyakorolja. Felel a pedagógiai munkáért, a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok megszervezéséért és ellátásáért, a nevelő és oktató munka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséért. Ő rendeli el – „indokolt esetben” – a rendkívüli szünetet. Az „indokolt eset” fogalmkörét a törvény körülhatárolja. Ennek értelmében az intézményvezető dönt a rendkívüli szünet elrendeléséről: időjárás, járvány, természeti csapás esetén, vagy ha ennek szükségessége egyéb ok miatt fennáll, és az intézmény működése nem biztosítható vagy az intézkedés elmaradása jelentős veszéllyel járna, helyrehozhatatlan kárt okozna. Az intézkedéshez be kell szerezni a fenntartó egyetértését. Ha ez nem lehetséges a fenntartót haladéktalanul értesíteni kell. Az intézményvezető egyéb, a jogszabályban írt, intézkedéseket is foganatosít.

A helyzetből adódik, hogy az intézmény vezetője képviseli az intézményt. Ő a *jogkörét* esetenként vagy az ügyek meghatározott körében helyettesére vagy az intézmény más munkatársára *átruházhatja* (Kjt. 54.§ (1/-3) bek.).

A fegyelmi felelősség szabályai

Az intézményvezetői tevékenység időnként népszerűtlen feladatokat, közöttük a felelősségre vonást, a fegyelmi ügyeknek a jogszerű elintézését is magába foglalja. Ezek közé tartozik

- a *fegyelmi felelősségre vonás* és
- a *kártérítési felelősségre vonás*, illetve
- az *eljárás lefolytatásának* rendje.

A törvénymódosítás szerint, nem indítható fegyelmi eljárás, ha a kötelezettségszegés óta három hónap már eltelt. Ha a kötelezettségszegés miatt büntető- vagy szabálysértési eljárás indult, és az nem végződött felmentéssel, a határidő a jogerős határozat közlésétől számít.

A pedagógus felelőssége

A pedagógus munkahelye az iskola. Ez a közeg a létezés tere, ahol végzi a munkáját, tevékenykedik, így mint minden munkavégzés, a hibázás lehetőségét is magában hordozza. A felróható magatartások körében, a felelősségre vonás során elsődleges jelentőséggel bír a szándékos vagy gondatlan elkövetés elhatárolása.

A *közalkalmazottak jogállásáról* szóló, többször módosított 1992. évi XXXIII. törvény 45. §-a úgy határozza meg, hogy *fegyelmi vétséget* követ el a közalkalmazott, ha a közalkalmazotti jogviszonyból eredő lényeges kötelezettségét *vétkesen megszegi*. Ez esetben is, mint a jogszabályok alkalmazásánál minden esetben a törvény minden egyes kritériumát külön-külön kell elemezni. Így vizsgálni szükséges, hogy

- közalkalmazotti jogviszonyból ered-e?
- lényeges kötelezettségszegés történt-e? és
- vétkes magatartásról van-e szó, vétkes kötelezettség történt-e?

Ezeknek a tényezőknek az együttes megléte esetén kerülhet sor a fegyelmi vétség miatti felelősségre vonásra.

A fegyelmi eljárás során, a felelősségre vonás keretében, a felróható magatartás megállapítása esetén kerül sor a fegyelmi büntetés kiszabására. A jogszabály a fegyelmi büntetéseket is meghatározza, amelyek – a cselekmény súlyától függően, a súlyosító és enyhítő körülmények értékelésével – a megrovástól az elbocsátásig terjedhetnek.

A törvény precízen meghatározza a fegyelmi eljárás során lefolytatandó *vizsgálatra*, a vizsgálóbiztosra, a személyes meghallgatásra és az eljárás rendjére vonatkozó

szabályokat. Ezért fontos a jogszabállyal való ismerkedés, és ennek az ismeretnek a felvérteztségével a helyes döntés meghozatala.

A tanuló felelőssége

A közoktatási törvény (76. § (1) bek.) rendelkezése szerint, ha a tanuló a kötelességeit *vétkesen* és *súlyosan megszegi*, fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető. A fegyelmi büntetések a megrovástól az iskolából való kizárásig terjedhetnek. Fontos azonban szem előtt tartani a törvénynek azt a rendelkezését, hogy eltiltás az adott iskolában a tanév a tanév folytatásától, továbbá a kizárás az iskolából, tehát a két legsúlyosabb büntetés a tanköteles tanulóval szemben nem alkalmazható.

Mint már ez elemzésre került, a kiskorú tanuló szülei a jogok gyakorlása során a törvényes képviselőt látják el, így a fegyelmi eljárás megindításáról őket szükségszerűen értesíteni kell (közokt. törvény 76. § (7) bek.).

A fegyelmi tárgyalás általában nyilvános, de a nyilvánosság kizárható, korlátozható a tanuló vagy szülői kérésére. Szabályozza továbbá a rendelet

- az eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától,
- kizárás az iskolából

fegyelmi büntetésekre vonatkozó speciális szabályokat.

A fegyelmi felelősségre vonatkozó érdemi rendelkezéseket a közoktatási törvény, illetve az eljárás rendjét az intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM. rendelet 5. számú melléklete határozza meg. Ezért fontos az eljárás megindítása előtt az ide vonatkozó rendelkezések megismerése és ennek megfelelően az eljárás lefolytatása.

(A közoktatási törvénynek és a miniszteri rendeletnek ide vonatkozó szabályai a kötet végén, a Függelékben megtalálhatók.)